

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

از جمله کسانی که در مورد آنها حجب وجود ندارد زوج و زوجه می باشند، زیرا زوجین دو حال دارند که در هر دو حال سهمشان ثابت است: ﴿وَلَكُمْ نِصْفُ مَا تَرَكَ أَزْوَاجُكُمْ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُنَّ وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ لَهُنَّ وَلَدٌ فَلَكُمْ الرُّبْعُ مِمَّا تَرَكَنَّ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوَصِّينَ بِهَا أَوْ دَيْنٍ وَهُنَّ الرُّبْعُ مِمَّا تَرَكَتُمْ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَكُمْ وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ وَلَدٌ فَلَهُنَّ الثُّمُنُ مِمَّا تَرَكَتُمْ﴾^۱، اعم از اینکه زن ها متعدد باشند یا واحد و در صورتی که اولاد دارند اعم از اینکه اینکه اولاد مع الواسطه باشند یا بلا واسطه، بنابراین دو حالت دارد؛ هر کدام از زن و شوهر، یا فرزند دارند یا ندارند و سهم هرکدام در جای خودش به تفصیل مشخص و معلوم است.

(ابن عباس به عایشه که کل خانه پیغمبر را تصرف کرده بود اینطور گفت که: "تَجَمَّلْتِ تَبَعَلْتِ وَلَوْ عِشْتَ تَفِيلْتِ / لك الثلث من الثمن وفي الكل تصرفت" یعنی یک هفتاد و دوم سهم عایشه از خانه پیغمبر بود ولی او تمام آن را تصرف کرد).

امام رضوان الله علیه در اینجا کلامی دارند و می فرمایند اگر مرد فوت کرد و غیر از زنش هیچ وارثی نداشت یا زن فوت کرد و غیر از شوهرش هیچ وارثی نداشت بقیه اموال متعلق به چه کسی خواهد بود؟ ایشان می فرمایند: "و اما الموضع الاول انحصار الوارث في الزوج فالمشهور بين الاصحاب وجوب رد مازاد عن فرض الزوج إليه عند انحصار الوارث فيه فالكل

للزوج" که نصف آن را فرضاً و نصف دیگر را رداً ارث می برد و مسالک و جواهر نیز در اینجا گفته اند این مسئله مشهور است و شهرت عظیمه دارد بلکه شیخین و جماعتی ادعای اجماع کرده اند و بعد روایات مربوط به این حکم را بیان کرده اند.

صاحب وسائل چند باب در این رابطه منعقد کرده تحت عنوان "ابواب میراث الأزواج" که در صفحه ۵۱۰ از جلد ۱۷ وسائل ۲۰ جلدی واقع شده است. عنوان باب اول این است: "باب ۱: أن للزوج النصف مع عدم الولد وان نزل والربع معه وللزوجة الربع مع عدمه والثلث معه ویرثان مع جمیع الوارث".

خبر اول: ﴿مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدَ بْنِ عَيْسَى، وَعَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا، عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ جَمِيعًا، عَنْ ابْنِ مَجْبُوبٍ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْخِزَّازِ وَغَيْرِهِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: لَا يَرِثُ مَعَ الْأُمِّ وَلَا مَعَ الْأَبِّ وَلَا مَعَ الْإِبْنِ وَلَا مَعَ الْإِبْنَةِ إِلَّا الزَّوْجُ وَالزَّوْجَةُ، وَإِنْ الزَّوْجُ لَا يَنْقُصُ مِنَ النِّصْفِ شَيْئًا إِذَا لَمْ يَكُنْ وَلَدٌ، وَالزَّوْجَةُ لَا تَنْقُصُ مِنَ الرَّبْعِ شَيْئًا إِذَا لَمْ يَكُنْ وَلَدٌ، فَإِذَا كَانَ مَعَهُمَا وَلَدٌ فَلِلزَّوْجِ الرَّبْعُ وَلِلْمَرْأَةِ الثَّمَنُ.﴾^۲

خبر سنداً صحیح است.

عنوان باب دوم این است: "باب ۲: أن الزوجات إذا كن أربعا أو دونها فهن شريكات في الربع أو الثلث بالسوية".

خبر اول: ﴿مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ شَاذَانَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْوَلِيدِ عَنْ أَبِي الْقَاسِمِ الْكُوفِيِّ، عَنْ أَبِي يُونُسَ، عَنْ لَيْثِ بْنِ أَبِي سَلِيمَانَ، عَنْ أَبِي عَمْرٍ

^۲ وسائل الشیعة، شیخ حر عاملی، ج ۱۷، ص ۵۱۰، ابواب میراث الأزواج، باب ۱، حدیث ۱، ط الإسلامیة.

^۱ سوره نساء، آیه ۱۲.

شوهرش ندارد تمام اموالش به شوهرش می رسد یعنی نصف فرضاً و نصف رداً و مشهور بین فقهاء ما نیز همین می باشد.

عنوان باب چهارم این است: "باب ۴: میراث الزوجة إذا انفردت".

خبر اول: ﴿محمد بن یعقوب، عن عدة من أصحابنا، عن سهل بن زياد وعن محمد ابن يحيى، عن أحمد بن محمد جميعاً، عن علي بن مهزيار قال: كتب محمد بن حمزة العلوي إلى أبي جعفر الثاني عليه السلام: مولى لك أوصى بمائة درهم إلى وكنت أسمعته يقول: كل شيء هو لي فهو لمولاي، فمات وتركها ولم يأمر فيها بشيء وله امرأتان إحداهما ببغداد ولا أعراف لها موضعاً الساعة، والأخرى بقم ما الذي تأمرني في هذه المائة درهم؟ فكتب إليه: انظر أن تدفع من هذه المائة درهم إلى زوجتي الرجل، وحقهما من ذلك الثمن إن كان له ولد: وإن لم يكن له ولد فالربع وتصدق بالباقي على من تعرف أن له إليه حاجة إن شاء الله.﴾^۷

راوی و ناقل علی بن مهزیار است که بسیار جلیل القدر می باشد و دیگر نیازی به شناخت کاتب نیست. در واقع روایات این باب می خواهند بگویند که اگر مرد بمیرد و وارثی غیر از زن نداشته باشد زن سمهش را فرضاً می برد و الباقی مال امام علیه السلام می باشد بخلاف مرد که اگر تنها وارث زنش بود تمام مالش را ارث می برد نصف فرضاً و نصف رداً و ما علت این حکم را نمی دانیم.

بقیه بحث بماند برای فردا إن شاء الله تعالی ...

والحمد لله رب العالمين و صلى الله على

محمد وآله الطاهرين

العبدی عن علی بن ابي طالب علیه السلام في حديث أنه قال: ولا يزداد الزوج على النصف ولا ينقص من الربع، ولا تزداد المرأة على الربع ولا تنقص من الثمن، وإن كن أربعاً أو دون ذلك فهن فيه سواء.﴾^۳

عنوان باب سوم این است: "باب ۳: أن الزوج إذا انفرد فله المال كله".

خبر اول: ﴿محمد بن الحسن باسناده عن الحسين بن سعيد، عن النضر بن سويد، عن عاصم بن حميد، عن محمد بن قيس، عن أبي جعفر عليه السلام في امرأة توفيت ولم يعلم لها أحد ولها زوج قال: الميراث لزوجها.﴾^۴

خبر سنداً صحیح است.

خبر دوم: ﴿وعنه عن القاسم بن محمد وفضالة جميعاً، عن أبان بن عثمان، عن أبي بصير قال: قرأ على أبو عبد الله عليه السلام فرائض علي عليه السلام فإذا فيها: الزوج يجوز المال كله إذا لم يكن غيره.﴾^۵

خبر سوم: ﴿وعنه عن النضر، عن يحيى الحلبي، عن أيوب بن حر، عن أبي بصير قال: كنت عند أبي عبد الله عليه السلام فدعا بالجامعة فنظر فيها فإذا امرأة ماتت وتركت زوجها لا وارث لها غيره المال له كله.﴾^۶

در این باب روایات زیادی ذکر شده که همگی دلالت دارند بر اینکه اگر زن فوت کند درحالی که وارثی غیر از

^۳ وسائل الشیعة، شیخ حر عاملی، ج ۱۷، ص ۵۱۱، ابواب میراث الأزواج، باب ۲، حدیث ۱، ط الإسلامیة.

^۴ وسائل الشیعة، شیخ حر عاملی، ج ۱۷، ص ۵۱۱، ابواب میراث الأزواج، باب ۳، حدیث ۱، ط الإسلامیة.

^۵ وسائل الشیعة، شیخ حر عاملی، ج ۱۷، ص ۵۱۲، ابواب میراث الأزواج، باب ۳، حدیث ۲، ط الإسلامیة.

^۶ وسائل الشیعة، شیخ حر عاملی، ج ۱۷، ص ۵۱۲، ابواب میراث الأزواج، باب ۳، حدیث ۳، ط الإسلامیة.

^۷ وسائل الشیعة، شیخ حر عاملی، ج ۱۷، ص ۵۱۴، ابواب میراث الأزواج، باب ۴، حدیث ۱، ط الإسلامیة.